

Prof. Jeffrey D. Sachs

Jeffrey D. Sachs Columbia Üniversitesi'nde Sürdürülebilir Kalkınma, Sağlık Politikaları ve Yönetimi Profesörü ve Yeryüzü Enstitüsü Direktörüdür. Ayrıca Birleşmiş Milletlerin Sürdürülebilir Kalkınma Çözümleri Ağı'nın da direktörüdür.

Amerika'nın büyüme yanılsaması

Ekonomistlerin uzmanların ve politikacıların günümüzdeki yaşamı bir bütün olarak ele almalarının ve ABD'de ve birçok başka ülkede sağlık hizmeti umutsuzluk, eşitsizlik ve stresten oluşan çoklu krizleri ele almak için gerekli uzun vadeli yapısal değişikliklerin yapılmasının zamanı gelmiştir.

ABD'deki ulusal politikalar insanların gerçek refahıyla pek ilişkisi olmayan makroekonomik göstergelerin esiri olmuştur. Birçok yorumcu için 2019'un ilk çeyreği için yüzde 3,2'lik büyüme oranı ile birlikte Nisan ayında işsizlik oranının yüzde 3,6'ya düşmesi Başkan Donald Trump'ın ekonomik politikalarının doğruluğunun kanıtlandığı anlamına gelmektedir ve bazıları da bunun sonucu olarak tekrar seçilme şansının iyileştiğini ileri sürmektedir.

Ancak bu yorum, bu göstergelerin ölçmediklerini gözden kaçırmaktadır. Ve göstergelerin ölçmedikleri ise halk için aslında önemli olan şeylerdir.

2018-2019 dönemi için ilave GSYİH'de ilave yüzde 1,1'lik yıllık büyüme sağladığını düşündüğü 2017 vergi indirimini savunurken, Harvard'lı ekonomist Robert J. Barro şunları yazıyor: "Daha hızlı ekonomik büyümenin daha yavaş ekonomik büyümeden iyi olduğunu bariz olduğunu düşünüyorum, çünkü yüksek büyüme oranlarından milyonlarca insan faydalanıyor. Bunun nedeni ise bu yüksek oranlara genelde özellikle en kötü durumda olanlara yardımcı olan düşük işsizlik ve yüksek ücretler eşlik ediyor."

İntihar oranları artıyor

Ancak "bariz" gerçeklere karşı tetikte olmalıyız. Halkın rasyonelitesine kesin olarak inanan biri olarak Barro halkın aslında ne söylediğini dikkate almalıdır. En yakın tarihli Gallup araştırmasına göre, halkın yüzde 40'ı 2017 indirimlerini onaylarken, yüzde 49'u onaylamamaktadır ve bu durum başka bazı yakın tarihli anketler ile teyit edilen net şekilde negatif bir değerlendirilmedir. Halk harcamada geçici bir artışın ötesine bakmaktadır ve artan gelir ve refah eşitsizliği ve büyüyen bütçe açığı konusunda endişelidir. Barro'nun kendisini izleyerek (Ricardo Barro denkli hipotezine göre) muhtemelen gelecekte vergi artışların yolda olduğunu tahmin ediyorlar.

Vergi kesintilerine yönelik devam eden itirazlar halktaki umutsuzluğun tek işareti değil. Diğerleri daha bile fazla dikkate değer. Halkın yarısının genel ekonomik durumları "mükemmel" veya "iyi" diğer yarısının ise "sadece vasat" veya "kötü" olarak tanımlaması ile ülke eşit şekilde ikiye bölünmüştür. Amerikalıların yaklaşık yüzde 49'u ekonomik durumun iyileştiğine inanırken yüzde 50'si kötüleştiğini veya aynı kaldığını düşünmektedir. Genel olarak halkın yalnızca yüzde 31'i ülkenin gidişatından memnunken, yüzde 67'si memnun değildir.

Makroekonomik göstergeler yaşam kalitesine ilişkin bilgilerin büyük bölümünü

Amerikalılar'ın çoğunluğu ne ülkedeki işlerin gidişatından memnun ne de vergi indiriminin dertlerine çözüm olduğuna inanacak kadar saf. Halk refah eşitsizliği ve büyüyen bütçe açığı konusunda endişeli.

gizliyor. Örneğin, son yıllarda Amerikan ekonomisi büyümüş olsa da Amerika'nın halk sağlığı krizi tırmanmaya devam etmektedir. ABD'de I. Dünya Savaşı ve takip eden grip salgınından bu yana en uzun arka arkaya düşüş olarak birbirini takip eden iki yılda, 2016 ve 2017 yıllarında ortalama yaşam süresinde düşüş yaşandı. Ancak mevcut düşüşün nedeni hastalık değil çaresizliktir. İntihar oranları ve uyuşturucu aşırı doz olayları hızla artmaktadır.

Stres en yüksek seviyede

GSYİH veya işsizlik oranlarının yakalayamadığı bir başka endişe verici salgın ise Amerikalılar arasında kaygı ve endişe duygusunun hızlı yükselişidir. Gallup durumu şu şekilde açıklıyor: "Ekonomileri iyileşirken bile, geçtiğimiz yıl daha fazla sayıda Amerikalı, önceki on yıl içindeki herhangi bir anda olduklarından daha stresli, kızgın ve endişeliydi. 2018 yılında bir önceki gündeki hisleri sorulan Amerikalılar'ın çoğunluğu (yüzde 55) günün çoğunda stres yaşadıklarını, neredeyse yarısı (yüzde 45) kendilerini çok endişeli hissettiklerini ve beşte birinden fazlası (yüzde 22) çok fazla kızgınlık hissettiklerini söylemiştir."

2018 yılında ABD'de stres, endişe ve kızgınlık son on yılın en yüksek seviyesine ulaştı. ABD 2018 yılında dünyada yedinci en stresli nüfusa sahip ülkeydi ve Yunanistan, Filipinler ve İran'dan daha az stresli olmasına rağmen, Uganda, Türkiye ve Venezuela'dan daha stresliydi.

Bu stres ölçümleri bir başka önemli bulguyla tutarlıdır: Amerikalılar'ın kendi bildirdikleri mutlulukları da 2018 yılında düşüş göstermiştir. Gallup tarafından hayatlarına sıfır (en kötü hayat) ile on (en iyi hayat) arasında bir ölçekte kaç puan verecekleri sorulduğunda Amerikalılar'ın yanıtlarının ortalaması, 2017'deki ortalama olan 7,0 ile 2006-2008 dönemindeki ortalama olan 7,3, düşerek 2018 yılında 6,9 oldu. Son on yılda kişi başına GSYİH yükselmesine rağmen, kişilerin bildirdiklerine göre yaşamdan tatmin azaldı. 2018 yılı için 2016-2018 dönemindeki 19'luktan düşerek dünya çapında 20. ve OECD ülkeleri arasında ise listenin alt yarısında yer aldı.

Kendi koşullarında bile GSYİH ve istihdam verileri, gazete başlıklarının ileri sürdüğünden çok daha az etkileyicidir. Örneğin ilk çeyrek GSYİH büyümesi, gelecek çeyreklerde azalan

üretim büyümesine delalet edebilecek şekilde stoklarda hızlı bir artış göstermiştir. Ve her durumda bu bir ön tahmindir. Benzer şekilde düşük bir işsizlik oranı kesinlikle rahatlatıcı bir durumken, Nisan'da bildirilen düşüşün bir kısmı işgücündeki azalmayı yansıtmaktadır. Daha da önemlisi istihdam oranı önceki tepe noktasından çok daha aşağıda kalmaya devam etmektedir.

2000 yılında en yüksek noktaya çıkarak yüzde 64,4 olan sivil istihdam oranı, 2019 Nisan'ında çalışma yaşındaki nüfusun yüzde 60,6'sıydı. Amerika'nın mevcut düşük işsizlik oranının çoğu, düşük ücretle çalışan birçok Amerikalı'nın işgücünden ayrılışını yansıtmaktadır.

Yanılıcı ekonomik istatistikler

Amerikalılar'ın çoğunluğu ne ülkedeki işlerin gidişatından memnun ne de 2017 vergi indiriminin dertlerine çözüm olduğuna inanacak kadar saf. Birçok makroekonomi uzmanının aksine, yaşamda, GSYİH büyümesinde kısa süreli bir artış veya işsizlik oranında bir düşüşten daha fazlasının olduğunu biliyorlar. Bunlar en iyi durumda geleceği ihmal eden, sonuçların eşitsizliğini görmezden gelen ve pahalı sağlık hizmeti, çok büyük öğrenci borçları ve iş güvencesinin olmaması gerçeğiyle yaşayan Amerikalılar'ın yüksek ve artmakta olan kaygılarını yansıtamayan bulanık ve anlık resimlerdir. Bunlar ayrıca ne düşen ortalama yaşam süresini ne de artan madde kullanımı, intiharlar ve depresyon yükünü yansıtmaktadır.

Ekonomistlerin, uzmanların ve politikacıların günümüzdeki yaşamı bir bütün olarak ele almalarının ve ABD'de ve birçok başka ülkede sağlık hizmeti, umutsuzluk, eşitsizlik ve stresten oluşan çoklu krizleri ele almak için gerekli uzun vadeli yapısal değişiklikler yapmalarının zamanı gelmiştir. Amerikan vatandaşları özellikle birçok başka ülke insanının daha mutlu olduğu ve daha az endişeli olduğu ve daha uzun yaşadığı gerçeği üzerinde iyice düşünmelidir. Genel olarak diğer ülkelerin hükümetleri zenginler için vergi kesintisi uygulamamakta ve geri kalanlar için hizmetlerden kısıntı yapmamaktadır. Bu hükümetler zengine hizmet vermek yerine kamu yararına çalışmakta ve aynı zamanda gösterdikleri kadar gizleyen, yanılıcı ekonomik istatistiklere işaret etmektedir.